

Джерела

Дика, М. В., & Сидоренко, А. О. (2021). *Мікробіологія: лабораторний практикум*. ВПЦ “Університет”

Гродзінський, А. М. (1992). *Лікарські рослини: енциклопедичний довідник*. Олімп.

На території зеленої перлини Чернігова росте унікальна рослина. (2024, April 19). ЧЕline. <https://cheline.com.ua/news/society/na-teritoriyi-zelenoyi-perlini-chernigova-roste-unikalna-roslina-441830> Фіткаленко, М. (б. д.). *Хвойні та їх роль в житті людини: до Дня вічнозелених рослин*. Наукова бібліотека Уманського національного університету садівництва. <https://library.udau.edu.ua/novini/hvojni-ta-ih-rol-v-zhitti-lyudini-do-dnya-vichnozelenih-roslin.html>

Forest Therapy Hub. (б. д.). *Phytoncides and forest bathing*. <https://foresttherapyhub.com/phytoncides-and-forest-bathing/>

World Resources Institute. (2022, June 29). *How forests near and far benefit people in cities*. <https://www.wri.org/insights/forests-benefit-cities>

World Wildlife Fund. (б. д.). *Forests and human health*. <https://www.worldwildlife.org/our-work/forests/forests-and-human-health/>

Формування здоров'язбережувальної компетентності учнів на уроках фізики

Дарія Любчикова

*Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка,
Чернігів, Україна
mekhedolga@gmail.com*

Сучасна шкільна освіта орієнтується не лише на засвоєння предметних знань, а й на формування ключових компетентностей, серед яких важливе місце займає здоров'язбережувальна. Умови цифровізації навчання, підвищеного навчального навантаження та зниження рухової активності учнів зумовлюють необхідність цілеспрямованого формування у школярів відповідального ставлення до власного здоров'я. У цьому контексті уроки фізики мають значний потенціал, оскільки дозволяють пояснювати фізичні основи функціонування організму людини та вплив різних фізичних факторів на здоров'я (Жара, 2020). Формування культури здоров'я є складовою гармонійного розвитку особистості та поєднує фізичні, психічні й соціальні аспекти (Зоренко & Жара, 2020). Тому інтеграція здоров'язбережувального змісту в курс фізики є актуальним напрямом сучасної педагогіки.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування ролі уроків фізики у формуванні здоров'язбережувальної компетентності учнів та визначення педагогічних підходів до її реалізації.

У дослідженні використано методи аналізу науково-методичної літератури, узагальнення педагогічного досвіду та порівняльного аналізу

підходів до формування здоров'язбережувальних компетентностей у шкільній освіті. Джерельну базу становлять праці з педагогіки, громадського здоров'я та методики навчання природничих дисциплін.

Уроки фізики створюють можливості для формування у школярів уявлень про фізичні основи здоров'я людини. Зокрема, вивчення механіки дозволяє пояснити принципи правильної постави та навантаження на опорно-руховий апарат, а розділи з хвильової оптики та акустики – вплив світла і шуму на зорову та слухову системи.

Важливим аспектом є інтеграція здоров'язбережувальних технологій у навчальний процес, що сприяє зниженню негативного впливу освітнього середовища на здоров'я учнів та підвищенню ефективності навчання. Використання таких підходів особливо актуальне в умовах дистанційного та змішаного навчання (Кисла & Мехед, 2023).

Формування здоров'язбережувальної компетентності також пов'язане з розвитком усвідомленого ставлення до факторів навколишнього середовища та способу життя. У цьому контексті важливу роль відіграє міждисциплінарна інтеграція знань, яка дозволяє поєднувати фізику з біологією, основами здоров'я та громадянською освітою.

Окремо слід зазначити значення професійної підготовки вчителя, який виступає провідником здоров'язбережувальних ідей у навчальному процесі та забезпечує їх практичну реалізацію через організацію уроків і позакласної діяльності (Ященко & Мехед, 2025). Додатково важливим є формування у педагогів власної культури здоров'я, що впливає на ефективність виховного процесу (Дейкун & Мехед, 2026).

Здоров'язбережувальна компетентність розглядається як інтегрована характеристика особистості, що включає знання про здоров'я, навички безпечної поведінки та мотивацію до здорового способу життя.

Висновки. Формування здоров'язбережувальної компетентності учнів на уроках фізики є важливим завданням сучасної освіти. Уроки фізики мають значний потенціал для пояснення фізичних основ здоров'я та формування відповідального ставлення до власного організму. Ефективність цього процесу підвищується за умови використання здоров'язбережувальних технологій, міждисциплінарної інтеграції та належної підготовки педагогів. Результати дослідження підтверджують доцільність посилення здоров'язбережувального компоненту в шкільному курсі фізики.

Література

Дейкун, М. П., & Мехед, О. Б. (2026). Вода як фундаментальний чинник громадського здоров'я. У *Водні ресурси: сучасний стан, ефективні технології раціонального використання та охорона: збірник тез доповідей I Всеукраїнської науково-практичної конференції* (с. 83–84). Чернігів: НУЧК імені Т. Г. Шевченка.

Зоренко, В. В., & Жара, Г. І. (2020). Взаємозв'язок духовного й фізичного здоров'я у формуванні гармонійно розвиненої особистості. У *Взаємодія духовного й фізичного виховання в становленні гармонійно розвиненої*

особистості: збірник статей за матеріалами VII Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції (с. 117–121). Слов'янськ–Краматорськ: Пристинський В. М.

Жара, Г. І. (2020). Формування компетентності індивідуального здоров'язбереження учителів-практиків шляхом неформальної освіти. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, VIII(95), 60–63.

Кисла, С. Д., & Мехед, О. Б. (2023). Здоров'язберігаючі технології в онлайн-навчанні як засоби зміцнення здоров'я молоді. У *Підготовка майбутніх учителів фізики, хімії, біології та природничих наук у контексті вимог Нової української школи: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції* (с. 213–216). Тернопіль.

Ященко, І. О., & Мехед, О. Б. (2025). Роль фахівця з громадського здоров'я в забезпеченні фізіологічного та психічного здоров'я населення. У В. Г. Білик (Ред.), *Матеріали VII Міжнародного симпозиуму «Освіта і здоров'я підростаючого покоління»* (с. 161–162). Київ: Алатон.

Профілактика та раннє виявлення раку молочної залози у жінок

Тамара Михайленко, Наталія Демченко

*Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка,
Чернігів, Україна
nata_demch@ukr.net*

Онкологічні захворювання залишаються однією з провідних причин захворюваності та смертності населення як у світі, так і в Україні, формуючи значне медико-соціальне навантаження на систему громадського здоров'я (Національний канцер-реєстр України, 2024; (Центр громадського здоров'я МОЗ України, 2024; Міністерство охорони здоров'я України, 2024). Упродовж 2022–2024 років проблема онкологічної захворюваності набула особливої актуальності в умовах воєнного стану, трансформації системи охорони здоров'я, міграційних процесів та обмеженого доступу населення до профілактичних і скринінгових послуг. За цих умов зростає роль профілактики, раннього виявлення та ефективної організації медичної допомоги на рівні територіальних громад. Серед злоякісних новоутворень у жіночого населення провідне місце стабільно посідає рак молочної залози (РМЗ), який є однією з найпоширеніших онкологічних патологій та основною причиною онкологічної смертності жінок працездатного віку (World Health Organization, 2024). З позицій громадського здоров'я рак молочної залози розглядається як захворювання, якому можна значною мірою запобігти або виявити на ранніх стадіях за умови ефективно організованої системи профілактики та скринінгу (Міністерство охорони здоров'я України, 2024).

Актуальність проблеми для Чернігівської області визначається демографічними особливостями регіону, значною часткою сільського